

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده معماری و شهرسازی

طراحی خیابان سی‌تیر تهران در جهت نیل به خودشکوفایی

پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته‌ی شهرسازی گرایش طراحی شهری

الهه ملائی

استاد راهنما:

دکتر رحیم هاشم‌پور

اسفند ۱۳۹۰

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشکده معماری و شهرسازی
گروه شهرسازی

طراحی خیابان سی تیر تهران در جهت نیل به خودشکوفایی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته شهرسازی
گرایش طراحی شهری

الهه ملائی

استاد راهنما:

دکتر رحیم هاشم پور

اساتید مشاور:

دکتر ناصر براتی

دکتر مجید زارعی

اسفند ۱۳۹۰

پبلشرز انڈیا پرائیویٹ لمیٹڈ

رجسٹرڈ نجاسٹریجی جہان خانیہ

بیدل دہلی

تقدیم به

اکاآن و وارسان

قدردانی

در آغاز خدا را سپاسگذارم که خواست و توانستم در راه دانش گامی فراتر نهم ...

همچنین از پدر، مادر و برادرم به سبب صبوری‌هایشان قدردانی می‌کنم ...

و در پایان، سپاس خود را به همه‌ی اساتید گرانقدرم ابراز می‌دارم؛ علی‌الخصوص:

- جناب آقای دکتر هاشم‌پور، به عنوان استاد راهنما؛
- جناب آقایان دکتر ناصر براتی و دکتر مجید زارعی، به عنوان اساتید مشاور؛
- و همچنین جناب آقای دکتر بهرام امین زاده.

خالصانه از همه‌ی شما سپاسگزارم.

فرم تأییدیه‌ی هیأت داوران جلسه‌ی دفاع از پایان‌نامه/رساله

بدین وسیله گواهی میشود جلسه دفاعیه از پایان‌نامه کارشناسی ارشد خانم الهه ملایی دانشجوی رشته طراحی شهری تحت عنوان طراحی خیابان سی تیر تهران در جهت نیل به خود شکوفایی در تاریخ ۱۳۹۰ / ۱۲ / ۶ در دانشگاه برگزار گردید و این پایان‌نامه با نمره ۱۸.۵۰ و درجه بسیار خوب مورد تأیید هیأت داوران قرار گرفت.

تأیید شد

ردیف	سمت	نام و نام خانوادگی	مرتب‌ی دانشگاهی	دانشگاه یا مؤسسه	امضا
۱	استاد راهنما	دکتر رحیم هاشم پور	استادیار	بین‌المللی امام خمینی (ره)	
۲	استاد مشاور	دکتر مجید زارعی - دکتر ناصر برانی	استادیار / استادیار	بین‌المللی امام خمینی (ره) / بین‌المللی امام خمینی (ره)	
۳	داور خارج	دکتر حمید رضا ابراهیمی	استادیار	دانشگاه تهران	
۴	داور داخل	مهندس محمدصابر باقری	استادیار	بین‌المللی امام خمینی (ره)	
۵	نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر فاسمعلی مگروسی	استادیار	بین‌المللی امام خمینی (ره)	

بسمه تعالی

دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)
معاونت آموزشی دانشگاه - مدیریت تحصیلات تکمیلی
(فرم شماره ۲۶)

تعهد نامه اصالت پایان نامه

اینجانب (نام خانوادگی) دانشجوی رشته (رشته تحصیلی) مقطع تحصیلی (مقطع تحصیلی) با بدین وسیله اصالت کلیه مطالب موجود در مباحث مطروحه در پایان نامه اثر تحصیلی خود، با عنوان (عنوان پایان نامه) را تأیید کرده، اعلام می نمایم که تمامی محتوی آن حاصل مطالعه، پژوهش و تدوین خودم بوده و به هیچ وجه رونویسی از پایان نامه و یا هیچ اثر یا منبع دیگری، اعم از داخلی، خارجی و یا بین المللی، نبوده و تعهد می نمایم در صورت اثبات عدم اصالت آن و یا احراز عدم صحت مفاد و یا لوازم این تعهد نامه در هر مرحله از مراحل منتهی به فارغ التحصیلی و یا پس از آن و یا تحصیل در مقاطع دیگر و یا اشتغال و ... دانشگاه حق دارد ضمن رد پایان نامه نسبت به لغو و ابطال مدرک تحصیلی مربوطه اقدام نماید. مضافاً اینکه کلیه مسئولیت ها و پیامدهای قانونی و یا خسارت وارده از هر حیث متوجه اینجانب می باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجوی (نام خانوادگی)

امضاء و تاریخ

چکیده

ارتقاء کیفی محور سی تیر - میرزا کوچک خان و در پی آن، رشد شخصیتی بهره‌وران، از طریق طراحی فضاهای شهری انسان‌محور، هدفی است که این پایان‌نامه سعی در تحقق آن دارد. این هدف، به سه هدف جزئی‌تر "پرداختن به مباحث عینی و کاربردی در رابطه با روانشناسی محیطی و شهرسازی انسان‌گرا"، "ارتقاء کیفیت محیطی محور مذکور و القاء بار هویتی درخور با شأن و پتانسیل‌های خاص آن، از طریق ابزارهای طراحی شهری" و "مدنی‌الطبع کردن این فضا با تأکید بر نیل به خودشکوفایی بهره‌برداران از آن"، تجزیه می‌شود. تجربه به اثبات رسانده که عموم پروژه‌هایی که به انسان و ویژگی‌های آن توجه چندانی ندارند در راستای پاسخگویی و جلب توجه بهره‌وران موفقیت‌آمیز نبوده و گاهی تأثیرات روانی نامساعدی نیز بر مخاطبان خود تحمیل می‌کنند.

محور مذکور، خیابانی تاریخی در قلب شهر تهران و برخوردار از بار هویتی و ارزشی است. برخی آن را محور ادیان می‌نامند؛ زیرا عینیت کالبدی چهار آئین توحیدی، در این خیابان گرد هم آمده و پیروان آنها، زندگی مسالمت‌آمیزی با یکدیگر را تجربه می‌کنند. این محور با این پیش‌فرض که پتانسیل‌های کافی را در جهت نیل به خودشکوفایی در خود دارد به عنوان زمینه‌ی پژوهش انتخاب شده است.

روش پژوهش به صورت کیفی و از نوع مطالعه‌ی موردی بوده و دستیابی به نتیجه‌ی پژوهش از طریق مطالعه در ابعاد وجودی، فرایند ادراک و نیازهای اساسی انسان و ویژگی‌های کالبدی، عملکردی و معنایی محور مذکور با استفاده از ابزارهای هم‌راستا در حوزه‌های هنری، روان‌شناسی و طراحی شهری، صورت گرفته است. در این پایان‌نامه سعی شده است که محصول در رشد شخصیت بهره‌وران، کارآمد و تأثیرگذار باشد. تأثیری که آدمی را به طور خودآگاه و ناخودآگاه به تفکر پیرامون "خود" وادارد و بتواند موجبات تکامل شخصیتی فرد را فراهم آورد. از ویژگی‌های اساسی این پایان‌نامه، انسان‌محوری و توجه به نیازهای اساسی انسان است. مسلماً دستیابی به اهداف انسان‌محور کاری بنیادی‌تر است و نیازمند برنامه‌ریزی مدیدتری خواهد بود اما می‌توان انتظار داشت، تأثیر و ماندگاری این‌گونه آثار بسیار بیشتر از پروژه‌های زودبازده‌تر باشد.

واژگان کلیدی: طراحی انسان‌محور، خودشکوفایی، محور سی تیر - میرزا کوچک خان، خودآگاهی و ناخودآگاهی، روان‌پالایی.

فهرست مندرجات

فصل اول. کلیات پروژه‌ی پژوهشی	۱
۱.۱. طرح مسئله	۲
۲.۱. پرسش‌های پژوهش	۳
۳.۱. فرضیه‌های پژوهش	۳
۴.۱. اهداف پژوهش	۴
۵.۱. روش پژوهش	۴
۶.۱. روش جمع‌آوری اطلاعات	۴
۷.۱. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات	۵
۸.۱. ضرورت پژوهش	۵
۹.۱. چشم‌انداز پژوهش	۵
۱۰.۱. امکانات و محدودیت‌های پژوهش	۶
۱۱.۱. قلمروی پژوهش	۶
۱۲.۱. سابقه‌ی پژوهش	۷
۱۳.۱. اعتبار پژوهش	۷
۱۴.۱. ساختار پروژه‌ی پژوهشی	۷

بخش اول: پژوهش (مبانی نظری و راهنمای طراحی شهری)..... ۹

فصل دوم. مقدمات بخش اول	۱۰
۱.۲. دیباچه	۱۱
۲.۲. تعاریف و مفاهیم	۱۲
۱.۲.۲. ذهن	۱۲
۲.۲.۲. خود (خویشتن)	۱۲
۳.۲.۲. خودشکوفایی	۱۳
۴.۲.۲. طراحی شهری	۱۳
۵.۲.۲. فضای شهری	۱۶
۶.۲.۲. کیفیت محیطی	۱۹
۷.۲.۲. کیفیت فضاهای شهری	۲۱

فصل سوم. مبانی نظری و مفهومی تحقق خودشکوفایی در فضای شهری ۲۳ |

۱.۳. دیباچه	۲۴
۲.۳. خودآگاهی و ناخودآگاهی	۲۶
۱.۲.۳. طبیعت ناخودآگاهی	۲۹
۲.۲.۳. ارتباط با ناخودآگاه و کهن الگو	۳۳
۳.۳. احساس، ادراک و رویکرد رفتاری به محیط	۳۴
۱.۳.۳. ادراک در فضای شهری	۳۷
۲.۳.۳. ادراک حسی	۴۹

۶۴	۴.۳. شخصیت و تکامل
۶۵	۱.۴.۳. نگرش یونگ به شخصیت
۶۸	۲.۴.۳. نگرش مازلو به شخصیت
۷۲	۵.۳. نیازهای انسان در فضای شهری
۷۳	۱.۵.۳. سلسله مراتب نیازها
۷۵	۲.۵.۳. نیازهای زیستی و فیزیولوژیک
۸۱	۳.۵.۳. نیازهای ایمنی و امنیت
۸۹	۴.۵.۳. نیازهای تعلق پذیری
۹۶	۵.۵.۳. نیازهای احترام
۹۹	۶.۵.۳. نیازهای شناختی و کشف حقیقت
۱۰۱	۷.۵.۳. نیازهای ذوقی و کشف زیبایی
۱۰۵	۸.۵.۳. خودشکوفایی
۱۰۶	۶.۳. تحقق خودشکوفایی در فضای شهری
۱۰۹	۷.۳. جمع بندی
۱۱۰	فصل چهارم. پیش نیازها و ابزارهای یاری دهنده
۱۱۱	۱.۴. دیباچه
۱۱۲	۲.۴. نقش نظام‌های اعتقادی (ادیان)
۱۱۳	۱.۲.۴. خدایان ایران باستان
۱۱۴	۲.۲.۴. شرحی اجمالی بر ادیان توحیدی رسمی در ایران
۱۲۸	۳.۴. نقش هنر و کاتارسیس در طراحی شهری
۱۲۹	هنر با کارکرد روان‌پالایی
۱۳۰	۴.۴. استفاده از ابزارهای روان‌درمانی
۱۳۲	۵.۴. استفاده از ابزارهای طراحی شهری
۱۳۳	۶.۴. جمع‌بندی
۱۳۴	جمع‌بندی بخش اول
۱۳۶	بخش دوم: پروژه
۱۳۷	دیباچه بخش دوم
۱۳۸	فصل پنجم. شناخت فضا و تحلیل آن
۱۳۹	۱.۵. دیباچه
۱۴۰	۲.۵. شناخت فراگیر از فضا
۱۴۰	۱.۲.۵. تعیین محدوده‌های مطالعاتی
۱۴۲	۲.۲.۵. ویژگی‌های عمومی محدوده‌ی فراگیر
۱۵۸	۳.۲.۵. ویژگی‌های تفصیلی محدوده‌ی بلافصل
۱۸۸	۴.۲.۵. جمع بندی
۱۸۹	۳.۵. شناخت محدوده‌ی مداخله (محور سی‌تیر - میرزا کوچک‌خان) بر پایه‌ی اصول و ابزارهای مبانی نظری
۱۸۹	۱.۳.۵. محور سی‌تیر - میرزا کوچک‌خان در گذر ایام

۱۹۵.....	ملاحظات فضاساختی (چگونگی سازماندهی فضا)	۲.۳.۵
۱۹۶.....	ملاحظات دسترسی و ارتباط	۳.۳.۵
۱۹۸.....	ملاحظات عملکردی و کارکردی	۴.۳.۵
۲۰۵.....	ملاحظات بعد زمانی	۵.۳.۵
۲۰۷.....	ملاحظات فرهنگی	۶.۳.۵
۲۱۱.....	ملاحظات اجتماعی و جامعه‌شناختی	۷.۳.۵
۲۱۴.....	ملاحظات ادراکی (کیفیت سازمان ادراکی).....	۸.۳.۵
۲۲۱.....	ملاحظات زیبایی‌شناختی	۹.۳.۵
۲۳۲.....	ملاحظات فرادست	۱۰.۳.۵
۲۴۱.....	جمع‌بندی مطالعات محدود‌دهی مداخله	۱۱.۳.۵
۲۴۴.....	تحلیل	۴.۵
فصل ششم. سند طراحی و طرح پیشنهادی		
۲۴۸.....	دیباجه.....	۱.۶
۲۴۹.....	سند طراحی.....	۲.۶
۲۵۰.....	تدوین چشم‌انداز	۱.۲.۶
۲۵۰.....	اهداف راهبردی	۲.۲.۶
۲۵۲.....	فهرست تفصیلی برنامه‌ی راهبردی.....	۳.۲.۶
۲۵۵.....	طرح پیشنهادی	۳.۶
۲۶۳.....	آلترناتیوهای پیشنهادی	۱.۳.۶
۲۶۳.....	کلیات طرح پیشنهادی	۲.۳.۶
۲۶۶.....	جزئیات طرح پیشنهادی.....	۳.۳.۶
۲۷۲.....	جمع‌بندی بخش دوم و پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش	۲۸۳

پیوست

منابع و مأخذ

Abstract

فهرست جداول

- جدول (۱-۲) جمع‌بندی تعاریف طراحی شهری..... ۱۵
- جدول (۲-۲) صورت‌بندی طراحی شهری در دوران بلوغ ۱۶
- جدول (۳-۲) معیارهای مؤثر بر کیفیت محیط..... ۲۰
- جدول (۱-۳) عوامل مؤثر بر ادراک محیط..... ۴۷
- جدول (۲-۳) مصداق عینی سطح‌های مختلف شدت صوت..... ۵۶
- جدول (۱-۵) گروه‌بندی قطعات (پلاک‌ها) در محدوده‌ی منطقه ۱۲ ۱۵۰
- جدول (۲-۵) کاربری اراضی در محدوده‌ی بلافصل در وضع موجود ۱۶۴
- جدول (۳-۵) طبقات ساختمانی در محدوده‌ی بلافصل در وضع موجود ۱۷۳
- جدول (۴-۵) ارزش ابنیه در محدوده‌ی بلافصل در وضع موجود ۱۷۳
- جدول (۵-۵) آثار ثبت شده در فهرست آثار ملی..... ۱۸۷
- جدول (۶-۵) درصد فراوانی پاسخ‌های داده شده به پرسش ارزش نمادین یا معنای فضا..... ۲۰۹
- جدول (۷-۵) درصد فراوانی بهره‌وران برحسب میزان مشارکت در تحقق طرح‌های ساماندهی..... ۲۱۲
- جدول (۸-۵) میزان شاخص‌های آماری نسبت به جمعیت کل محله..... ۲۱۴
- جدول (۹-۵) ساختار پهنه‌بندی استفاده از زمین..... ۲۳۶
- جدول (۱۰-۵) طرح‌های اصلی و همپیوند در منطقه ۱۲..... ۲۳۸
- جدول (۱۱-۵) تحلیل مؤلفه‌های دسترسی - حرکتی محور سی تیر - میرزا کوچک‌خان..... ۲۴۴
- ادامه‌ی جدول (۱۱-۵) تحلیل مؤلفه‌های دسترسی - حرکتی محور سی تیر - میرزا کوچک‌خان..... ۲۴۵
- جدول (۱۲-۵) تحلیل مؤلفه‌های عملکردی - کارکردی محور سی تیر - میرزا کوچک‌خان..... ۲۴۵
- جدول (۱۳-۵) تحلیل مؤلفه‌های ادراکی - روان‌شناسی محور سی تیر - میرزا کوچک‌خان..... ۲۴۶
- جدول (۱۴-۵) تحلیل مؤلفه‌های کالبدی - زیبایی‌شناختی محور سی تیر - میرزا کوچک‌خان..... ۲۴۶
- ادامه‌ی جدول (۱۴-۵) تحلیل مؤلفه‌های کالبدی - زیبایی‌شناختی محور سی تیر - میرزا کوچک‌خان..... ۲۴۷
- جدول (۱-۶) هدف راهبردی ۱ به انضمام اهداف و برنامه‌های اجرایی ۲۵۳
- جدول (۲-۶) هدف راهبردی ۲ به انضمام اهداف و برنامه‌های اجرایی..... ۲۵۴
- جدول (۳-۶) ارزیابی گزینه‌ی بهینه..... ۲۶۵
- جدول (۴-۶) فعالیت‌های پیشنهادی در طول محور..... ۲۶۷

فهرست شکل‌ها

- شکل (۱-۱) موقعیت محدوده‌ی مداخله‌ی خیابان سی‌تیر در شهر تهران و منطقه‌ی ۱۲..... ۶
- شکل (۲-۱) نمودار ساختار پروژه‌ی پژوهشی..... ۸
- شکل (۱-۲) نمودار عناصر تشکیل دهنده‌ی منظر فضای شهری ۱۹
- شکل (۲-۲) نمودار کیفیت‌های منظر فضای شهری ۱ ۲۱
- شکل (۳-۲) نمودار کیفیت‌های منظر فضای شهری ۲ ۲۲
- شکل (۱-۳) سلسله مراتب نیازهای مازلو ۷۴
- شکل (۲-۳) دیاگرام نیازهای احترام..... ۹۷
- شکل (۳-۳) دیاگرام نیازهای زیباشناختی..... ۱۰۲
- شکل (۴-۳) دیاگرام نیازهای خودشکوفایی..... ۱۰۶
- شکل (۱-۴) قربانی کردن گاو آبی رنگ به دست میترا خدای مهر..... ۱۱۳
- شکل (۲-۴) محافظت از سرو در آئین زرتشت ۱۱۷
- شکل (۳-۴) نخل عزاداری سیدالشهدا در یزد..... ۱۱۷
- شکل (۴-۴) فروهر..... ۱۱۸
- شکل (۵-۴) نقش رستم (دیواره چلیپا) در شهرستان مرودشت..... ۱۱۹
- شکل (۶-۴) سپر ایمان مسیحیان (مثلث تثلیث)..... ۱۲۴
- شکل (۷-۴) نقوش داخلی مسجد شیخ لطفاله و قرار گرفتن لفظ محمد به صورت شمسه محمدی..... ۱۲۷
- شکل (۸-۴) نمودار ابزارهای روان‌درمانی مورد استفاده در طراحی شهری..... ۱۳۲
- شکل (۱-۵) موقعیت محدوده‌ی مداخله‌ی خیابان سی‌تیر در شهر تهران و منطقه‌ی ۱۲..... ۱۴۰
- شکل (۲-۵) نقشه‌ی محدوده‌های مطالعاتی..... ۱۴۱
- شکل (۳-۵) محله بندی و ناحیه بندی منطقه‌ی ۱۲..... ۱۴۳
- شکل (۴-۵) نقشه‌ی محدوده‌ی دو بارو در تهران مرکزی ۱۴۴
- شکل (۵-۵) میزان جذب و توزیع سفر در منطقه‌ی ۱۲..... ۱۴۵
- شکل (۶-۵) سفرهای انجام شده با اتوبوس به تفکیک علت در منطقه‌ی ۱۲..... ۱۴۵
- شکل (۷-۵) موقعیت بازار تهران نسبت به خیابان سی‌تیر..... ۱۴۵
- شکل (۸-۵) مسیر عبور متروی شهری از منطقه‌ی ۱۲..... ۱۴۷
- شکل (۹-۵) تصاویری از وضعیت تأسیسات شهری و مولفه‌های زیست محیطی در محدوده‌ی فراگیر..... ۱۴۸
- شکل (۱۰-۵) نقشه‌ی طبقه‌بندی راه‌ها و تقاطع‌ها ۱۴۹
- شکل (۱۱-۵) برخی از بناهای ارزشمند محدوده‌ی فراگیر..... ۱۵۲
- شکل (۱۲-۵) نقشه‌ی قطعات به تفکیک مساحت ۱۵۳
- شکل (۱۳-۵) نقشه‌ی انواع بافت فرسوده..... ۱۵۴
- شکل (۱۴-۵) نقشه‌ی بناها و گستره‌های دارای ارزش تاریخی..... ۱۵۵
- شکل (۱۵-۵) نقشه‌ی گستره‌ها، محورها و کانون‌های شاخص در تجدید ساختار مرکزی تاریخی..... ۱۵۷
- شکل (۱۶-۵) موقعیت خیابان فردوسی و مسیر پیشنهادی تعریضی ۱۶۰
- شکل (۱۷-۵) دسترسی به بافت‌های پیرامونی..... ۱۶۰
- شکل (۱۸-۵) نقشه‌ی نظام حرکت و دسترسی در محدوده‌ی بلافضل..... ۱۶۲

- شکل (۱۹-۵) نقشه‌ی الگوی توسعه منتخب حرکت در الگوی توسعه منطقه ۱۲..... ۱۶۳
- شکل (۲۰-۵) نقشه‌ی کاربری وضع موجود..... ۱۶۵
- شکل (۲۱-۵) نقشه‌ی مقیاس عملکردی کاربری‌ها..... ۱۶۶
- شکل (۲۲-۵) نقشه‌ی سازمان فضایی..... ۱۷۰
- شکل (۲۳-۵) نقشه‌ی پهنه‌بندی فعالیتی..... ۱۷۱
- شکل (۲۴-۵) برخی از بناهای تاریخی محدوده‌ی بلافضل..... ۱۷۳
- شکل (۲۵-۵) نقشه‌ی مساحت قطعات در محدوده‌ی قطعات بر حسب مترمربع..... ۱۷۴
- شکل (۲۶-۵) نقشه‌ی تعداد طبقات..... ۱۷۵
- شکل (۲۷-۵) نقشه‌ی کیفیت ابنیه..... ۱۷۶
- شکل (۲۸-۵) نقشه‌ی ارزش ابنیه..... ۱۷۷
- شکل (۲۹-۵) موقعیت بناهای شاخص در نقشه‌ی عبدالغفار..... ۱۷۸
- شکل (۳۰-۵) نقشه‌ی پتانسیل‌های ارزشی محدوده‌ی بلافضل..... ۱۷۹
- شکل (۳۱-۵) موزه‌ی ملی ایران باستان..... ۱۸۰
- شکل (۳۲-۵) کتابخانه‌ی ملی سابق..... ۱۸۱
- شکل (۳۳-۵) کلیسای انجیلی پطرس مقدس..... ۱۸۲
- شکل (۳۴-۵) کنیسه‌ی حییم..... ۱۸۲
- شکل (۳۵-۵) عمارت قوام السلطنه..... ۱۸۳
- شکل (۳۶-۵) کافه رستوران گل رضاییه..... ۱۸۴
- شکل (۳۷-۵) مسجد حضرت ابراهیم..... ۱۸۴
- شکل (۳۸-۵) کلیسا و موزه‌ی آرداک مانوکیان..... ۱۸۵
- شکل (۳۹-۵) دبیرستان فیروز بهرام..... ۱۸۶
- شکل (۴۰-۵) آتشکده‌ی آدریان..... ۱۸۷
- شکل (۴۱-۵) موقعیت خیابان سی تیر نسبت به خیابان‌های باب همایون و خیام..... ۱۹۰
- شکل (۴۲-۵) مشق نظامیان در میدان مشق..... ۱۹۲
- شکل (۴۳-۵) سر در باغ ملی در سال ۱۳۳۲..... ۱۹۲
- شکل (۴۴-۵) ساختمان وزارت جنگ، واقع در باغ ملی، ۱۳۲۰..... ۱۹۳
- شکل (۴۵-۵) ساختمان شهربانی، واقع در باغ ملی، ۱۳۲۵..... ۱۹۳
- شکل (۴۶-۵) ساختمان باشگاه افسران و توپ مرواری معروف، ۱۳۱۸..... ۱۹۳
- شکل (۴۷-۵) خانه‌ی قوام السلطنه وزیر قاجار (موزه‌ی آبگینه و سفالینه‌ی فعلی)، ۱۳۱۵..... ۱۹۳
- شکل (۴۸-۵) تظاهرات مردم به طرفداری از دولت دکتر مصدق..... ۱۹۴
- شکل (۴۹-۵) سیستم زیرساخت‌های شهری در محور سی تیر - میرزا کوچک‌خان..... ۱۹۹
- شکل (۵۰-۵) نقشه‌ی عرصه و اعیان محدوده مداخله..... ۲۰۰
- شکل (۵۱-۵) نقشه‌ی ترکیب فضایی محور..... ۲۰۱
- شکل (۵۲-۵) نقشه‌ی مقاطع عرضی از خیابان..... ۲۰۲
- شکل (۵۳-۵) نقشه‌ی نحوه کارکرد فضا از نظر کاربری..... ۲۰۳
- شکل (۵۴-۵) نقشه‌ی پوشش گیاهی..... ۲۰۴
- شکل (۵۵-۵) تراکم تردد سواره در ساعت اوج..... ۲۰۵

- شکل (۵-۵۶) کتابخانه‌ی ملی و کلیسای انجیلی پطرس مقدس..... ۲۰۷
- شکل (۵-۵۷) ساختمان بیمه و بازنشستگی سازمان نیروهای مسلح..... ۲۰۷
- شکل (۵-۵۸) موزه‌ی آبگینه و موزه‌ی ایران باستان..... ۲۱۰
- شکل (۵-۵۹) عبادتگاه‌های موجود در محدوده‌ی طراحی..... ۲۱۱
- شکل (۵-۶۰) اغذیه‌ی فروشی رضا لقمه و رستوران گل رضائیه..... ۲۱۴
- شکل (۵-۶۱) مبلمان شهری موجود در محدوده..... ۲۱۵
- شکل (۵-۶۲) جزئیات پیاده‌رو..... ۲۱۶
- شکل (۵-۶۳) نمودار ویژگی‌های کیفی محور سی‌تیر - میرزا کوچک‌خان از نظر بهره‌وران..... ۲۲۰
- شکل (۵-۶۴) نمودار احساسات بهره‌وران در فضای محور سی‌تیر - میرزا کوچک‌خان..... ۲۲۰
- شکل (۵-۶۵) نقشه‌ی نحوه کارکرد فضا از نظر کاربری..... ۲۲۴
- شکل (۵-۶۶) نقشه‌ی موقعیت قرارگاه‌های رفتاری در محور سی‌تیر - میرزا کوچک‌خان..... ۲۲۵
- شکل (۵-۶۷) نقشه‌ی غنای حسی..... ۲۲۶
- شکل (۵-۶۸) نقشه‌ی بررسی محصوریت فضایی در طول محور..... ۲۲۷
- شکل (۵-۶۹) نقشه‌ی بررسی ارکان و اجزاء نمای بخشی از خیابان..... ۲۲۸
- شکل (۵-۷۰) نقشه‌ی عرصه و اعیان محدوده مداخله..... ۲۲۹
- شکل (۵-۷۱) نقشه‌ی منظر محور سی‌تیر - میرزا کوچک‌خان..... ۲۳۰
- شکل (۵-۷۲) نقشه‌ی برداشت سکانس‌ها..... ۲۳۱
- شکل (۵-۷۳) الگوی توسعه‌ی منتخب، دسترسی به آینده‌ی آرمانی..... ۲۳۵
- شکل (۵-۷۴) سازمان فضایی مرکز تاریخی تهران..... ۲۳۵
- شکل (۵-۷۵) پهنه‌بندی کاربری پیشنهادی طرح تفصیلی..... ۲۳۷
- شکل (۵-۷۶) محدوده‌ی طرح‌های موضعی منطقه‌ی ۱۲..... ۲۴۰
- شکل (۶-۱) نمودار فرایند برنامه‌ی راهبردی..... ۲۵۰
- شکل (۶-۲) نقشه‌ی نظام حرکتی پیشنهادی..... ۲۶۸
- شکل (۶-۳) نقشه‌ی نظام فضایی پیشنهادی..... ۲۶۹
- شکل (۶-۴) نقشه‌ی کاربری پیشنهادی..... ۲۷۰
- شکل (۶-۵) نقشه‌ی نظام حجمی پیشنهادی..... ۲۷۱
- شکل (۶-۶) موقعیت مکانی پروژه‌های طراحی..... ۲۷۲
- شکل (۶-۷) موقعیت دیدهای سه بعدی در پروژه‌ی ۱..... ۲۷۳
- شکل (۶-۸) سکانس‌های ۱ و ۲ از پروژه‌ی ۱..... ۲۷۴
- شکل (۶-۹) سکانس‌های ۳ و ۴ از پروژه‌ی ۱..... ۲۷۵
- شکل (۶-۱۰) سکانس‌های ۵ و ۶ از پروژه‌ی ۱..... ۲۷۶
- شکل (۶-۱۱) موقعیت دیدهای سه بعدی در پروژه‌ی ۲..... ۲۷۷
- شکل (۶-۱۲) سکانس‌های ۱ و ۲ از پروژه‌ی ۲..... ۲۷۸
- شکل (۶-۱۳) سکانس‌های ۳ و ۴ از پروژه‌ی ۲..... ۲۷۹
- شکل (۶-۱۴) سکانس‌های ۵ و ۶ از پروژه‌ی ۲..... ۲۸۰
- شکل (۶-۱۵) سکانس‌های ۷ و ۸ از پروژه‌ی ۲..... ۲۸۱
- شکل (۶-۱۶) سکانس‌های ۹ و ۱۰ از پروژه‌ی ۲..... ۲۸۲

فصل ۱: کلیات پروژه‌ی پژوهشی

۱.۱ طرح مسئله

۲.۱ پرسش‌های پژوهش

۳.۱ فرضیه‌های پژوهش

۴.۱ اهداف پژوهش

۵.۱ روش پژوهش

۶.۱ روش جمع‌آوری اطلاعات

۷.۱ روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات

۸.۱ ضرورت پژوهش

۹.۱ چشم‌انداز پژوهش

۱۰.۱ امکانات و محدودیت‌های پژوهش

۱۱.۱ قلمروی پژوهش

۱۲.۱ سابقه‌ی پژوهش

۱۳.۱ اعتبار پژوهش

۱۴.۱ ساختار پروژه‌ی پژوهشی

۱.۱. طرح مسئله

امروزه، شهرسازی نیز دانشی مرتبط با انسان‌ها شناخته شده و به دنبال ناشناخته‌هایی در این وادی خواهد بود. هدفش ایجاد ارتباط مطلوب میان انسان‌ها و محیط پیرامونشان است و سعی می‌کند علاوه بر ارتقاء کیفیت محیطی زندگی شهروندی، آموزگاری خوب نیز باشد. مقصودی دلپذیر خواهد بود، که ما بتوانیم از طریق طراحی فضاهای شهری و عمومی انسان‌مدار، علاوه بر ارتقاء کیفی محیط، به ارتقاء شخصیتی انسان‌ها نیز هرچند ناچیز دست‌یابیم. صاحب‌نظران بسیاری در رابطه با شخصیت و تکامل انسان‌ها در حوزه‌های مختلف روانشناسی، مذهبی و فلسفی داد سخن داده‌اند و علاوه بر آن سعی کرده‌اند عوامل تأثیرگذار بر رشد شخصیت را بسنجند یا شناسایی نمایند. این افراد دست کم دو عامل اساسی را ذکر نموده‌اند: عوامل درونی و عوامل بیرونی.

به عبارت بهتر، یک دسته عوامل درونی، از قبیل ژنتیک فرد، تیپ شخصیتی وی و نحوه‌ی تفکرش و یک دسته عوامل بیرونی یا پیرامونی، چون محیط اطراف وی بر شخصیت و مراحل رشد او اثر گذارند. حال اگر ما بخواهیم تأثیری بر شخصیت و درون انسان از طریق فضای پیرامونی‌اش بگذاریم، ناگزیر باید به شناخت درست از وی و محیط مورد مداخله دست یابیم.

انسان بنا بر ذاتش رو به کمال دارد و چون دانه‌ای که سر از خاک بر می‌آرد و رو به آسمان دارد، به سوی تعالی گام برمی‌دارد. تعبیر بسیاری برای این ویژگی از سوی اندیشمندان این حوزه بکار برده شده است که خودشکوفایی یکی از آنهاست؛ اما آنچه عیان است این که همه‌ی انسان‌ها به این درجه نائل نشده و یا حتی این نیاز را در خود در نمی‌یابند. هر ویژگی بالقوه‌ای در انسان نیاز به زمینه‌هایی برای بروز دارد و این ویژگی و یا به تعبیر بهتر نیاز، بنا به گفته‌ی مازلو در مرحله‌ی آخر نیازها واقع است و برای بروز به بستر سازی بیشتری نیازمند است.

بنا بر گفته‌های بالا، هدف غایی از علم و حرفه‌ی شهرسازی، آفرینش شهروندانی متمدن است که جوامع بشری را ارتقاء دهند. اما این پرسش مطرح می‌شود که شهرسازی و به طور اخص طراحی شهری چگونه می‌تواند انسان‌ها را در راه رسیدن به کمال یاری دهد؟

خیابان سی تیر - میرزا کوچک خان یا قوام السلطنه‌ی سابق، خیابانی نسبتاً تاریخی در قلب شهر تهران است. این خیابان از بار هویتی، ارزشی و تا حدودی مذهبی برخوردار است. برخی آن را محور ادیان می‌نامند؛ چرا که عینیت کالبدی چهار آئین توحیدی، در این خیابان گرد هم آمده و پیروان آنها، زندگی مسالمت آمیزی با یکدیگر را تجربه می‌کنند. این ادیان، عبارتند از دین اسلام، آئین زرتشت، دین یهود و مسیحیت. این محور با این پیش فرض که پتانسیل‌های کافی را در جهت نیل به خودشکوفایی در خود دارد به عنوان زمینه و بستر انتخاب شد. حال این مسئله برای ما مهم است که ارتباط بین مبانی نظری و این محور چگونه حاصل خواهد آمد؟

در این پژوهش ما سعی داریم، از طریق مطالعه در شخصیت و ابعاد وجودی انسان و فرایند ادراک وی، و با کمک از ابزارها و تکنیک‌های مختلف و هم‌راستا در حوزه‌های هنری و روان-شناسانه، خیابان سی‌تیر - میرزا کوچک‌خان را به گونه‌ای طراحی کنیم که بتواند بر شخصیت افراد اثرگذار باشد. تأثیری که زودگذر نبوده، آدمی را به طور خودآگاه یا ناخودآگاه به تفکر پیرامون خود وادارد و بتواند موجبات تکامل شخصیتی فرد را باعث گردد. شاید ادعا و هدف مذکور بس غیر قابل تحقق و یا حتی گزاف به نظر برسد، اما کوشش و حرکت در این مسیر حتی اگر به مقصود مطلوب نائل نشود، دلپذیر و خالی از حداقل یافته‌ها و نتایج نخواهد بود. حال اینکه این مهم چگونه حاصل خواهد آمد نیاز به تحقیقات، بررسی‌ها و تأملات بسیار است و بنده‌ی حقیر تنها خواستار این هستم که در این مسیر گامی بردارم.

۲.۱. پرسش‌های پژوهش

پرسش‌های مطرح شده در این مورد عبارتند از:

۱. شخصیت انسان چه مراحل را برای شکوفا شدن طی خواهد کرد؟
۲. طراحی شهری با استفاده از چه ابزارهایی می‌تواند انسان‌ها را در راه رسیدن به خودشکوفایی یاری دهد؟
۳. چه معیارهایی برای فضاهای شهری مطرح است که نیاز انسان به خود شکوفایی را بیدار کند؟
۴. محور سی‌تیر - میرزا کوچک‌خان چه قابلیت‌ها و کمبودهایی در جهت شکوفا نمودن شخصیت انسان‌ها دارد؟
۵. چه راهکارها و طرح‌هایی، محور سی‌تیر - میرزا کوچک‌خان را تبدیل به بستری در جهت نیل به خودشکوفایی می‌کند؟

۳.۱. فرضیه‌های پژوهش

پیش‌فرض پژوهش برای حرکت در مسیر اهداف پژوهش، مورد زیر می‌باشد:

- انسان برای شکوفایی، باید به تفکر و تأمل درباره‌ی خود پردازد. برای این منظور باید از آرامش و امنیت روحی و روانی برخوردار باشد. برای دستیابی به این مرحله، باید زمینه‌هایی فراهم گردد.

و فرضیات زیر در پاسخ به پرسش‌ها ارائه شده است:

- در فرایند طراحی شهری می‌توان با استفاده از برخی از ابزارهای روانشناسی و طراحی، محیطی با کیفیت برتر فراهم نمود. همچنین با استفاده از انگاره‌ها و نمادهای خاص تأثیری ناخودآگاه در افراد گذاشت.
- به نظر می‌رسد محور سی تیر - میرزا کوچک خان به علت وجود کاربری‌های فرهنگی و مذهبی و جذب چهار اقلیت مذهبی رسمی، قابلیت نهفته‌ای به عنوان بستری برای اهداف پژوهش باشد.

۴.۱. اهداف پژوهش

- اهدافی که نگارنده را بر آن داشت تا به بررسی ارتباط بین طراحی شهری و استفاده از آن در تکامل شخصیتی انسان‌ها بپردازد به قرار زیر می‌باشد:
۱. پرداختن به مباحث عینی و کاربردی در رابطه با روانشناسی محیطی و شهرسازی انسان‌گرا که کمتر به آن پرداخته شده است؛
 ۲. ارتقاء کیفیت محیطی محور سی تیر - میرزا کوچک خان و القاء بار هویتی ویژه و درخور با شأن و پتانسیل‌های خاص محور و تقویت آن، از طریق ابزارهای طراحی شهری؛
 ۳. مدنی‌الطبع کردن این فضا با تأکید بر نیل به خودشکوفایی بهره‌برداران از آن.

۵.۱. روش پژوهش

هر پژوهش علمی، بر اساس گزاره‌های تحقیق، نیاز به یک روش پژوهش متناسب با موضوع خود دارد. بنا بر ماهیت موضوع پژوهش، روش استفاده شده برای دستیابی به اهداف و پاسخ‌گویی به پرسش‌های پژوهش، روشی کیفی و از نوع مطالعه‌ی موردی خواهد بود؛ چرا که جهان‌بینی حاکم بر این پژوهش، طبیعت‌گرایانه^۱ و پدیدارشناسانه^۲ است و در این پژوهش مورد خاصی انتخاب شده و از جنبه‌های بسیار به بررسی آن پرداخته می‌شود.

۶.۱. روش جمع‌آوری اطلاعات

روش جمع‌آوری اطلاعات بر اساس روش پژوهش و اطلاعات مورد نیاز به شرح زیر خواهد بود:

^۱ پارادایم طبیعت‌گرایانه معتقد است واقعیت چیزی نیست که همه به طور یکسان آن را مشاهده یا تجربه کنند و تجربه‌ی مشابهی از آن حاصل نمایند. به علاوه تقسیم یک پدیده‌ی پیچیده به اجزاء و مطالعه‌ی هر یک از اجزاء الزاماً ما را به شناخت کامل آن پدیده نمی‌رساند. از سویی دیگر واقعیت مورد مشاهده و خود مشاهده گر نیز بر یکدیگر اثر می‌گذارند. بنابراین واقعیت مورد مشاهده به تفسیر مشاهده‌گر و ذهنیت او هم بستگی دارد.

^۲ پارادایم پدیدارشناسانه

- مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای: این نوع جمع‌آوری اطلاعات عموماً به بخش مبانی نظری اختصاص دارد.
- برداشت‌های میدانی شامل:
 - مشاهده
 - توزیع پرسش‌نامه

۷.۱. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات

پس از جمع‌آوری اطلاعات، محقق باید داده‌ها و اطلاعات کسب شده را در راستای پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش، ارزیابی فرضیات و رسیدن به اهداف پژوهش جهت داده و مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. برخی از اطلاعات جمع‌آوری شده، از نوع کمی و برخی دیگر نیز از نوع کیفی هستند؛ بر این اساس برای هر یک، نیاز به روش تجزیه و تحلیل متناسب با آن نوع داریم. برای تجزیه و تحلیل داده‌های کمی از روش توصیفی و تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی از روش تحلیل داده‌های کیفی استفاده می‌گردد. شیوه‌ی تحلیل داده‌های کیفی مستلزم انجام سه فعالیت است: تلخیص داده‌ها، عرضه‌ی داده‌ها و نتیجه‌گیری. همچنین برای عرضه‌ی داده‌ها از تکنیک سوات استفاده خواهد شد.

۸.۱. ضرورت پژوهش

می‌توان گفت پروژه‌هایی که به انسان و ویژگی‌های آن توجه چندانی ندارند نه تنها موفقیت-آمیز نبوده بلکه تأثیرات روانی نامساعدی را نیز بر بهره‌برداران خود تحمیل می‌کنند. از آن گذشته همانطور که ذکر شد، هدف از شهرسازی، آفرینش شهروند و ارتقاء فرهنگ شهروندی در جوامع است تا بتوانیم به آرمانشهری که خواهان آنیم دست یابیم. برای این منظور لازم است تحقیقاتی در این زمینه صورت پذیرد که چگونه می‌توان نیاز به خودشکوفایی را در انسان بیدار نمود و او را از سطح نیازهای مادی و ... فراتر برد.

۹.۱. چشم‌انداز پژوهش

- چشم‌انداز این پژوهش را می‌توان در موارد زیر دید:
- نتایجی که از این پژوهش حاصل می‌شود، ارتباط بین دانش شهرسازی (طراحی-شهری) و روانشناسی را قوی‌تر خواهد نمود.